

Egzegetski prilozi u Slugićevu spomen zborniku

V. BLAŽEVIĆ - L. MARKEŠIĆ
(uredili), *Verbi minister et omnis creati
cultor. Zbornik u čast fra Vitomira
Slugića, zaslužnog člana franjevačke
provincije Bosne Srebrene i profesora
Franjevačke teologije u Sarajevu, u
povodu 70. obljetnice života*, Franje-
vačka teologija, Sarajevo 1998.

Čestitam profesorima Franjevačke teologije u Sarajevu koji su motivirali sebe i druge suradnike za pisanje ovog zbornika radova jednoga od zaslužnih profesora ove Teologije. Imam pohvalu za naslov zbornika, ali ću je izreći na kraju uz svoja dva doživljaja jubilarca od prije 30 godina. Prepuštajući drugim predstavljateljima ili recenzentima da prikažu ostale priloge iz ovog zbornika, zaustavljam se na egzegetskim.

Prvi je: „Mukotržno i ustrajno iščekivanje spasenja stvorenja (Egzegetsko-teološka analiza Rim 8,18-22)“ (str. 155-171) hercegovačkog franjevca dr. fra Ivana Dugandžića koji je sada docent na Katedri za Novi zavjet u sastavu Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Hrvatskim bibličarima i studentima teologije poznat je po svojoj knjizi *Bog - sve u svemu. Odnos Krista i Boga u Pavlovoj teologiji* (KS 1996) i po prijevodu Schnackenburgove studije *Osoba Isusa Krista u četiri evanđelja* (KS 1998). Povod mu je novije katoličko traganje za biblijskim osloncem u čuvanju ljudskog okoliša. U novijim dokumentima Svete Stolice te oso-

bito u međureligijskoj suradnji za očuvanje zdravog ljudskog okoliša i pravednog mira ističe se potreba da vjernici ovom pitanju pristupaju zauzeto, jer Bog hoće da prirodna bogatstva tako koristimo da bude dovoljno čiste vode, zraka i drugoga za sve današnje i buduće naraštaje. Dugandžić navodi starozavjetne tekstove o ovisnosti ljudi, drugih živih bića i prirode od Boga. U Novom zavjetu riječju *ktisis*, latinski *creatura* ili *creatum* označuje se kristocentričnost prirode. Egzegeti govore da je Rim 8 Pavlov traktat o djelovanju Duha u zajednici krštenika, a u odlomku 8,18-22 vide poticaj na podnošenje sadašnjih patnja radi buduće slave sinova i kćeri Božjih. U tom kontekstu uči Pavao da „sve stvorenje uzdiše“ s nama krštenicima iščekujući otkupljenje (r. 22). Tumačeći taj tekst u ozračju Pavlove teologije, Dugandžić zaključuje da kršćanin ne može prezirati ili zlorabiti svijet prirode, a na opravdanu zabrinutost za zdrav okoliš Crkva bi trebala odgovarati novom evangelizacijom.

Drugi je: „Evanđelje u evanđelju. Usporedba o ocu i dvojici sinova (Lk 15,11-32)“ (str. 173-191) dr. fra Bože Lujčića, koji je profesor Franjevačke teologije u Sarajevu. Poznat je po knjigama *Iskustvo Boga i čovjeka u Jeremijinoj knjizi* (KS 1985), zatim *Božji tragovi. Biblijska mjesta i događaji* (Svjetlo Riječi 1996) te *Biblijska promišljanja sadašnjeg trenutka* (KS 1998). Stavivši parabolu u kontekst Lukina 18. poglavlja, gdje je govor o radosti nad nečim što je bilo izgubljeno pa nađeno, autor gleda u njoj tri dramska prizora s tri moguća naglaska: sin koji odlazi i otac koji čeka (r. 11-20a), otac koji izlazi ususret sinu povratniku (r. 20b-25), stariji sin koji se srdi i otac koji se veseli (r. 25-32). Očeva šutnja prilikom odlaska mladog sina „govori

više od pametnih riječi i od razboritih proturazloga“ (str. 179). Ona je izraz očeve ljubavi koja je trajala i za vrijeme sinove odsutnosti a ta neuvjetovana i neotkazana ljubav „bila je zalogom sinovljeve odluke povratka“ (str. 180). U srednjem prizoru zadivljuje što otac ne prekora povratnika te što davanjem haljine, obuće i prstena odmetnika vraća u dostojanstvo sina. Iz razgovora starijeg brata i oca u trećem prizoru izlazi da on osuđuje oca zato što se odricao prisile te da je i dalje protiv svoga brata. On ne shvaća i ne prihvaća očev postupak. Stoga „ostaje otvorenim hoće li stariji sin prihvatiti poziv na sudjelovanje u radosti ili će odbiti“ (str. 187). Iz postupka očeva zrcali ljubav i poštivanje slobode obojice sinova, a to su bitna svojstva kraljevstva Božjega koje Isus navješćuje i uprisutnjuje: „Iskustvo ljubavi mijenja čovjeka i u egzistencijalnoj dubini u kakvu je bio zapao mlađi sin... Pravednost treba u Božjem kraljevstvu gledati samo u povezanosti s ljubavlju“ (str. 190-191). Ovdje nalazim izvrsno povezivanje parabole s Isusovim poimanjem kraljevstva Božjega.

Treći je: „Učenici u Markovu evanđelju - Od prvih poziva do ponovnog poziva nevjernih učenika“ (str. 193-249) dr. fra Ante Popovića. On je također profesor Franjevačke teologije, poznat po objavljenom izvratku iz doktorske disertacije *The Election-Rejection of Saul* (Samobor 1994) i egzegetskim člancima s područja SZ i NZ. Odlomke o pozivu, nerazumijevanju, razbježavanju i novom pozivu učenika podijelio na četiri odsjeka: 1) razdoblje Isusova djelovanja u Galileji (1,14-8,21); 2) na putu za Jeruzalem (8,22-10,52) s tri predskazivanja muke; 3) djelovanje u Jeruzalemu (11,1-13,37); 4) događaji muke (14,1-16,8). Zajedno s drugim katoličkim egzegetima smatra ključnima

dva prizora za poslijeuskršno učeničko služenje Kristu u Crkvi i svijetu: perikopu ustanove u Mk 3,13-19 gdje Isus odabire Dvanaesticu da budu s njim i da ih šalje propovijedati, zatim poruku Uskrsloga preko žena u 16,7: ide pred njima u Galileju gdje će im uputiti nov poziv, kad ga prepoznaju kao Živoga. Prizor bijega mladića koji je bio ogrnut plahtom tumači ne samo kao svojevrsan potpis autora drugog evanđelja (14,51-52) nego i kao „dramatični komentar bijega svih učenika u 14,50“ (str. 230). Posebnu pozornost posvećuje Petrovu zatajenju i kajanju (str. 231-241) te Petrove pokajničke suze tumači kao povratak Isusu, ali i kao poticaj Markovoj Crkvi na izmirenje s otpadnicima u vremenu poslije progona. Poziv Uskrslog na susret u Galileji je ponuda obnove zajedništva i novog početka nasljedovanja: „Vidjeti Uskrslog u zemlji njegova zemaljskog djelovanja znači shvatiti Isusa u potpunosti. Isusov puni identitet shvaćen je samo ako uključuje i zemaljskog i patričkog i uskrslog Isusa“ (str. 243). Učeništvo je trajni proces hoda s Isusom i za Isusom. Autor prihvaća s nekim katoličkim egzegetima tzv. „kratki Markov završetak“ (16,8) kao varijantu koja više odgovara Markovoj teologiji, jer čitatelje suočava s pitanjem, što će učiniti kad budu suočeni s iskušenjem zbog vjernosti Isusu. Za ovaj prilog svojstvene su opširne bilješke ispod crte u kojima autor upućuje na stručne članke i knjige, ali i dodaje nove refleksije na temelju narativne analize teksta. Ovaj je prilog dovoljno dugačak i razumljiv da bi se mogao objaviti kao posebna knjižica. Posebno se radujem što svi autori ovih egzegetskih priloga prate svoju struku te nisu s doktoratom završili svoj rast pred Bogom i ljudima.

Elemente egzegeze ima i prilog dr.

fra Tomislava Pervana (str. 271-289) u kojem je više puta dotaknuto Pavlovo poimanje liturga i evangelizatora na temelju Rim 15,16. te također prilog dr. fra Ivana Šarčevića (str. 305-219) zbog analize nekih događaja prikazanih u sinopticima i Ivanu kao „Isusovi susreti“.

Bio sam u prosincu 1968. župnik katedralne župe u Sarajevu, kad smo prigodnim predavanjima nakon večernje mise obilježavali 50. obljetnicu smrti dr. Josipa Stadlera, prvog vrhbosanskog nadbiskupa. Predavače su odabirali kanonici i sjećam se da su temu o Crkvi utemeljenoj na apostolima povjerali dr. fra Vitomiru Slugiću. Tada sam ga prvi put čuo kako govori. Kako sam ja bio svježe doktorirao temom iz ekleziologije Drugog vatikanskog sabora, pažljivo sam pratio predavačeve geste i misli. Tada, i kasnije prigodom slušanja njegovih homilija, uvjerio sam se da je *Verbi minister* - služitelj Riječi Božje. U svibnju 1969. u Franjevačkoj teologiji priređeno je svečano obilježavanje otvaranja nove zgrade, iako su studenti i profesori već prije doselili i radili u njoj. Tada sam doznao da je glavni teret i radost gradnje nosio fra Vitomir. Kad god ovamo dolazim, divim se okolišu i uređenju dvorišta. Zato je ova ustanova najbolji dokaz da je jubilarac *creati cultor* - njegovatelj Božjeg i ljudskog okoliša. Čestitam jubilarcu, ali i profesorima što su zbornik ne samo izdali nego ga i ovako naslovili.

Mato Zovkić

Pučka glazbena baština Hercegovine

Niko LUBURIĆ, *Duhovne popijevke iz Hercegovine*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1994, 146 str.

Knjiga profesora crkvene glazbe na Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji u Sarajevu Nike Luburića s naslovom *Duhovne popijevke iz Hercegovine* višestruko je značajna. Značajna je ponajprije jer je u njoj autor priopćio 84 napjeva (s potpunim tekstovima) crkvenih pučkih popjevaka iz Hercegovine - kraja u kojem se katolička vjera za vrijeme hrvatskih narodnih vladara udomila i tako čvrsto ukorijenila da je nisu mogli uništiti toliki stoljetni vihori koji su se nemilo obarali na hercegovačke Hrvate katolike, posebice nakon 1482. god. kada je taj dio hrvatskog etnosa pao u tursko ropstvo i robovao sve do 1872. god. Jednako okrutno za katolike Hrvate Istočne Hercegovine bilo je vladanje srpskih vladara iz kuće Nemanjića u 13. i 14. stoljeću, a i u kasnijim vremenima kada su ih skupa s Turcima tlačili srpski mjesni vlastodršci. Hercegovački Hrvati bili su kroz 400 godina prisiljavani da napuste vjeru svojih praotaca te prijeđu na islam ili pravoslavlje ili žive kao roblje na vlastitoj očinskoj baštini. U tim okolnostima djelovanje Katoličke Crkve nije se slobodno odvijalo, niti su se vidovi njezinog djelovanja mogli razvijati kao u ostalim hrvatskim krajevima, pa ni crkveno pjevanje. Stoga svaki novi znanstveni prilog iz Hercegovine valja smatrati posebno značajnim jer unapređuje saznanja o kraju gdje su spomenici hrvatske prošlosti vjekovima uništa-